

Motion till riksdagen 2024/25:2083

av **Lars Beckman (M)**

Gifttunnor i Östersjön

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att snarast åtgärda situationen med de 23 000 gifttunnor som är utspridda mellan Sundsvall och Gotland och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

På 1950- och 1960-talen dumpades ca 23 000 tunnor innehållande bland annat kvicksilverhaltig katalysatormassa i havet och Sundsvallsbukten. Avfallet kom från tillverkning av polyvinylklorid (pvc) vid Stockviksverken av Stockholms Superfosfat Fabriks AB. Tillverkningen av pvc startade 1945, och som råvara för att framställa pvc behövdes vinylkloridmonomer. Det framställdes genom en metod som kallas kvicksilvermetoden och gav upphov till avfall i form av kvicksilverhaltig katalysatormassa. Fram till 1951 grävdes avfallet ned i marken inom Stockviks industriområde. Saneringar har delvis genomförts.

När tunnorna började dumpas i havet var tanken först att dumpa dem på internationellt vatten. Tunnorna transporterades som returlast med pråmen som tog kalk från bolagets kalkbrott på Furillen utanför Gotland. Från början av 1950-talet till 1958 dumpades ca 5 100 tunnor på internationellt vatten (dock lite oklart var). Mellan 1959 och 1960 ändrades detta eftersom pråmen inte kom ut på internationellt vatten förrän vid överfarten till Gotland. Då genomfördes en ändring som innebar att tunnorna kunde dumpas efter att pråmen passerat Brämösund söder om Sundsvall. Cirka 4 600 tunnor ska ha dumpats efter det att pråmarna passerat Brämösundet. Vid SGU:s undersökning 2006 hittades dock inga tunnor i det området.

Fiskare fick upp tunnor vid strömningstrålning vid Brämösundet utanför Sundsvall. Första gången det hände var 1960. Det finns uppgifter om att tunnor fastnade i redskap vid ett tiotal tillfällen. År 1961 gjordes därför en överenskommelse med Medelpads Kustfiskareförbund om att dumpningen skulle flyttas och därefter ske på ett avgränsat område på 80–90 meters djup åtta kilometer sydost om Åstön. Det är det området som

kallas det utpekade dumpningsområdet, och det ligger på allmänt vatten. Det finns uppgifter om att 13 200 tunnor dumpades i det utpekade dumpningsområdet mellan åren 1961 och 1964.

Vid den undersökning som SGU genomförde 2006 hittades 3 267 tunnor inom dumpningsområdet och 339 tunnor i ett område strax väster om dumpningsområdet. Sammanfattningsvis ska sammanlagt ca 23 000 tunnor ha dumpats varav 13 200 i det utpekade dumpningsområdet mellan Sundsvall och Gotland. Av dessa har totalt ca 3 600 tunnor påträffats. Verksamheten hade tillstånd från myndigheterna att hantera gifttunnorna på det sättet. Länsstyrelsen i Västernorrland har hittills avgränsat det pågående tillsynsarbetet till det utpekade dumpningsområdet då det i dagsläget inte finns kunskap om var övriga tunnor har dumpats. Tunnorna innehåller avfall i form av använd katalysatormassa, och katalysatormassan innehåller kvicksilver. Katalysatormassan är ingjuten i betong i 80-liters plåttunnor. Varje tunna innehåller ca 10 kg katalysatormassa (varav 200–300 gram är kvicksilver), 110 kg betong och 5 kg stål. Det finns även uppgifter om att arbetskläder göts in i tunnor.

Det man med stor säkerhet vet är att gifttunnorna inte är gjorda av ett beständigt material utan de kommer att lösas upp i vattnet, och då riskerar vi att cirka 10 ton kvicksilver kommer ut i Östersjön.

Lars Beckman (M)